

BAKININ DAŞNAQ-BOLŞEVİK İŞĞALDAN AZAD OLUNMASINDAN 102 İL ÖTÜR

Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı sarsılmazdır, əbədidir...

15 Sentyabr 1918-ci ildə BAKININ İŞĞALDAN AZAD OLUNMASI ZAMANI ŞƏHİD OLAN QAFQAZ İSLAM ORDUSUNUN ƏSGƏRLƏRİ BU QARDAŞLIĞIN ƏBƏDİLİYİNİ TARİXƏ QANLARI İLƏ YAZDILAR

Türk dünyası birliyinin, həmrəyliyiinin əsrlərdən bəri yaşanmasının başlıca səbəblərindən olan və özündə müqəddəs yeddi rəqəmini ehtiva edən soy, dil, ideal, mədəniyyət, Vətən, tarix və din kimi milli dəyərlər ulularımızdan sonrakı nəsillərə qalan varislik ərməgandır.

Türk dünyasının birliyi, həmrəyliyi yolunda inamlı addımlar ataraq oxşar mental dəyərlərə, tarixə, eyni kökə malik xalqların yaxınlaşmasında aparıcı rolunu həmişə davam etdirən Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının əbədiyyətini təsdiqləyən tarixi faktlar çox olsa da, onların arasında özünəməxsus yeri olan, azərbaycanlı qardaşlarını erməni-bolşevik qırğınından xilas edən Qafqaz İslam Ordusunun fədakarlığı xüsusi fərqlənir. Tarixə nəzər salaq.

... Azərbaycan Milli Şurası və Hökuməti 1918-ci il iyunun 16-da Tiflisdən Gəncəyə köçür. Zaqafqaziya respublikaları arasında sülh müqaviləsi bağlanmamışdan əvvəl Gəncədə yerləşən Ənvər paşanın qardaşı Nuru Paşanın məqsədi azərbaycanlıları təhlükələrdən qorumaq üçün Qafqaz İslam Ordusunu yaratmaq idi. "Bu orduya general Əliağa Şıxlinskiyin komandanlıq etdiyi müsəlman milli korpusu, dikaya (vəhşi) diviziyasının pərənpərən düşmüş hissələri və habelə yerlilərdən düzəldilmiş dəstələr daxil ediləcəkdi. Beləliklə, Nuru Paşanın komandanlığı altında 18 min nəfərdən ibarət Qafqaz İslam Ordusu yaranmışdı ki, bunun ancaq üçdə bir hissəsini türklər təşkil edirdi. Qalanları isə heç bir təlim görməmiş yerli gənclər idi." (Qılıman ilkin. "Türk Ordusu Bakıda.")

O dövrdə yaranmış qarışıqlıqdan istifadə edən erməni-bolşevik birləşmələri Bakıda, Azərbaycanın bütün ərazilərində yerli əhaliyə qarşı geniş miqyasda soyqırımı törətdilər. Tez-tez dəyişən hadisələrin əsl mahiyyətindən xəbərsiz yerli sakinlər nə edəcəklərini, kimə inanacaqlarını belə bilmirdilər. Belə qarışıq bir zamanda Bakıda vəziyyəti gərginləşdirən 10 min nəfərlik rus, erməni, ingilis qüvvələri insanlarda xof yaratmışdı. Bakının yaxınlığında toplaşan 8 min türk, 6 minə yaxın azərbaycanlılardan ibarət xilaskar Qafqaz İslam Ordusu avqustun 5-də üç tərəfdən Bakıya hücum keçdi. İlk hücum uğursuzluqla nəticələnsə də, sentyabrın 14-də keçirilən əməliyyatda Qafqaz İslam Ordusu tarixi qələbə çaldı. Nəhayət, sentyabrın 15-də ordu Bakıya daxil olur. Yerli sakinlər onları daşnakların soyqırımından, ölümdən qurtaran əsgərləri duz-çörəklə qarşılayırdılar. Xilaskarlıq missiyasını başa vuran Qafqaz İslam Ordusu iyunun ortalarından sentyabrın 15-nə kimi Azərbaycanın azadlığı uğrunda döyüşlərdə 4 mindən çox əsgər və zabiti itirmişdir.

Bakı şəhərinin azad edilməsi-

nin 100 illiyinə həsr olunmuş paradda o illərdə Qafqaz İslam Ordusu və Azərbaycan Milli Ordu birləşmələrinin zəfərini qardaşlıq və həmrəyliyin ifadəsi adlandıran Prezident İlham Əliyevin illərə körpü salan "Bu bayram günündə biz birlikdəyik. Yüz il bundan əvvəl biz bir yerdə idik, bu gün də biz bir yerdəyik" sözləri hər zaman üçün xarakterikdir.

Qafqaz İslam Ordusunun Azərbaycana gəlməsi və Nuru paşanın rəhbərliyi altında Gəncədən Bakıya köçməsi, bir neçə şəhərin azad edilməsi və sentyabrın 15-də şiddətli döyüşlər nəticəsində Bakının işğaldan azad edilməsi tarixi hadisə idi. Nuru paşanın Qafqaz İslam Ordusunun və Azərbaycan Milli Ordusunun birgə əməliyyatında qalib gələn türkçülük oldu. Bakı Azərbaycan dövlətinin paytaxtı elan edildi.

Küləklər şəhəri əsl sahibinə qaytarıldı. Nuru paşanın, Qafqaz İslam Ordusunun qəhrəmanlığını zəfər günü kimi qeyd edən minlərlə Bakı sakini üçün bu möhtəşəmlik tarixlərə yazılan birlik bayramı idi. Bu gün də əsrlərin dolayında möhkəmlənən Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı eyni səmimiyyətlə davam edir.

Paradda çıxış edən Türkiyənin Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Qafqaz İslam Ordusunun şəhidləri haqqında söylədiyi "Onlar fədakarlıqları və cəsərləri ilə özlərindən sonra nəsildən-nəslə qürurla xatırlanacaq şanlı bir dastan yazaraq, Türkiyə və Azərbaycanın əbədi qardaşlığının da rəmzi oldular. Biz dünyanın 34 ölkəsində 78 şəhid məzarlığı olan bir ölkəyik. Türkiyə Azərbaycan uğrunda 1132 şəhid verib. Azərbaycan Türkiyədən sonra ən çox şəhidimiz olduğu ölkədir. Buradakı məzarlarda yanaşı uyuyan şəhidlərimiz, eyni zamanda, ölkələrimiz arasındakı birgə taleyin təmsilçiləridir... Biz bu gün burada yalnız Qafqaz İslam Ordusunun və azərbaycanlı qardaşlarımızın dillərdə dastan olan mübarizəsi ilə Bakının işğaldan azad olunmasının 100-cü ildönümünü qeyd etmirik, eyni zamanda, əziz şəhidlərimizin bizə əmanəti olan "Bir millət, iki dövlət" deyə rəmzləşdirdiyimiz qan qardaşlığımızı da dərk edirik" sözləri Türkiyə və Azərbaycanın birliyinə ən gözəl nümunəsidir.

Rəcəb Tayyib Ərdoğanın vurğuladığı kimi 1918-ci il sentyabrın 15-də baş verən müharibə, əsla, adi bir hadisə deyildi. Bir əsr bun-

dan əvvəl burada aparılan mübarizə qardaşlığın, dostluğun, birlik və bərabərliyin sarsılmazlıq rəmzidir: "Tarixi bilmədən, bir əsr əvvəl Nuru paşanın və əsgərlərinin minlərlə kilometr uzaqdan Bakıya və Gəncəyə gəlmələrinin səbəblərini dərk etmədən Azadlıq meydanındakı bu həmrəylik mənzərəsinin mənasını anlama bilmərik."

Türk və Azərbaycan əsgərlərinin birgə təmsil olunduqları Qafqaz İslam Ordusunun əsgərləri 1918-ci ildə qəhrəmanlıq göstərərək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin edərək bugünkü müstəqilliyimiz üçün də təməl yaratdılar. Azərbaycanın 1991-ci ildə bərpa olunan müstəqilliyini ilk tanıyan ölkənin Türkiyə Respublikasının olması heç də təsadüfi deyil. Əsrlərin sınağında bərkimiş bu qardaşlıq müasir dövrümüzün siyasi, iqtisadi çağırışına uyğun şaxələnməmiş istiqamətdə inkişaf edərək, xarici müdaxilələrə qarşı birgə mübarizədə daha da bərkilərək türk dünyasının birliyini də təmin edir.

Bu gün Türkiyə Azərbaycanın sadəcə siyasi, iqtisadi sahədə strateji tərəfdaşı deyil, ticarət, iqtisadiyyat, mədəniyyət və hərbi sahələrdə ən mühüm əməkdaşdır. Bu səmimiyyət, bu istək Prezident

İlham Əliyevin Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun sarsılmazlığını göstərən "Məncə, dünyada ikinci belə nümunə yoxdur ki, iki ölkə bir-birinə bu qədər yaxın olsun, bu qədər bir-birinə arxa-dayaq olsun" sözlərində də ifadəsini tapır.

Ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, mədəni, ticari əlaqələr bu gün ən yüksək zirvədədir. Hər il Azərbaycandan Türkiyəyə, Türkiyədən Azərbaycana milyardlarla dollar həcmində sərmayə qoyulur. İki qardaş ölkənin birgə səyinin nəticəsi olan, Avrasiyanın enerji və nəqliyyat xəritəsini yenidən formalaşdıran enerji-nəqliyyat layihələrinə maraq artmaqdadır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri, Cənub Qaz Dəhlizi, TANAP, Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolu hər iki dövlətin birgə səyinin və siyasi iradəsinin nəticəsi olaraq beynəlxalq və regional töhfəsini verir.

"Bizim birliyimiz hər bir sahədə özünü göstərir, o cümlədən hərbi sahədə bizim iş birliyimiz, əməkdaşlığımız dərinləşir. İl ərzində bir neçə dəfə müştərək hərbi təlimlər keçirilir" söyləyən Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, dünya miqyasında böyük gücə çevrilən Türkiyənin iştirakı olmadan heç bir məsələ həll oluna bilməz: "Türkiyə nə qədər güclü olarsa, Azərbaycan da bir o qədər güclü olacaqdır... Türkiyənin dünya miqyasında çox güclü ordusu var. O, dünya miqyasında ən güclü ordulardan biridir və həm Türkiyə, həm də bizim üçün bu, qürur mənbəyidir."

Artıq NATO standartlarına uyğun formalaşan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin beynəlxalq reytinglərə görə dünya miqyasında 50 ən güclü ordu sırasında olmasında da bu qardaşlığın payı vardır. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlandığı vaxtdan döyüş meydanında öz gücünü, şücaətini göstərən Milli Ordumuzun Ağdərə, Füzuli, Cəbrayıl rayonlarının işğaldan azad olunmuş ərazilərində, Naxçıvanda keçirilən Günnüt əməliyyatında qaldırılan Azərbaycanın uğurlu dövlət bayrağı bir çox beynəlxalq tədbirlərdə qardaşlıq rəmzi kimi Türkiyənin ay-ulduzlu sancığı ilə birgə dalğalanaraq, ortağ düşmənlərimizə göz dağı verir.

Bu günlərdə Yunanistanın ölkəmizə yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edərkən Şərqi Aralıq dənizi regionunda Türkiyənin mövqeyini dəstəklədiyini bildiren Prezident İlham Əliyevin "Sizə dəyə bilərəm və bu sirr deyil ki, Türkiyə təkcə bizim dost və tərəfdaşımız yox, bizim üçün qardaş ölkədir. Biz heç bir tərəddüd etmədən Türkiyəni dəstəkləyirik və bütün hallarda dəstəkləyəcəyik. Biz eyni dəstəyi türk qardaşlarımızdan da görürük. Onlar Azərbaycanı bütün məsələlərdə dəstəkləyirlər və biz onları bütün məsələlərdə dəstəkləyirik, o cümlədən Şərqi Aralıq dənizində kəşfiyyat məsələsi ilə bağlı" sözlərinin Türkiyədə qardaş dəstəyi kimi sevincə qarşılanması birliyimizin sarsılmazlıq nümunəsidir.

Ermənistanın Azərbaycanın dövlət sərhədinin Tovuz istiqamətində törətdiyi təxribatdan narahatlığını bəyanatları ilə bildiren Türkiyənin Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın, hökumət və dövlət rəsmilərinin işğalçıya xəbərdarlıqları, hər iki ölkə hərbiçilərinin birgə keçirdikləri təlim məşqləri yenə də "Bir dövlət-iki millət" realliyinin ifadəsidir." Bu gün də Qafqaz İslam Ordusunun tarixi qələbəsi, döyüşlərdə şəhid olanların xatirəsi Türkiyədə, Azərbaycanda hörmətlə yad edilir, vətənpərvərlik, birlik, qardaşlıq nümunəsi adlandırılır, təbliğ olunur.

Xuraman İsmayılqızı,
"iki sahil"